

Glimt fra Middelfalderen.

Djævelbesættelser. Paa Christian den Fjerdes Tid var man i Norden mere end nogensteds optagen af at forsøge Helse. Rundt om i Landet røg Helsebaalene stadigt væk, og Bøddelen og hans Svende havde fuldt op at gøre med at faa de lede Kvinder til at belende. Man troede fuldt og fast paa, at Djævelen førte i ellers stiftelige Folt, og der maatte megen Læsning og Sigen til, for at faa ham bort. Man har fra den Tid mange Beretninger om, hvor haardt Folt har følt den stinbarlige Satan plage sig. Som et Eksempel aftrykter vi her et gammelt Manuskript, „Om Fru Mette Hardenberg, Rigsraad Bredd. Gysensfjernes Gustru, som Djævelen forulejlgede 1577.“

„Haver den onde Mand fulgt hende mere end 6 Uger. Item haver han slaget og draget hende, naar hun haver nævnet Gud, saa hendes Krop sad i et blodigt Rød. Item haver han slaget hendes Median- og Lunggeaare, saa at hendes Urmer er løsen fulde af Blod og var nær løsen hende ihjel. Item haver han stuttet hendes Stimmelen, saa de sidder endnu ubi Rifter og Saar.“

Dg han blev steds og altid hos hende, dog haver den Almægtigste kommet hende til Hjælp, saa at det kom hende for en Nat, at hun stulde staa op og gaa til Bæls og gaa der ud i et Kammer, som kaldes Taarne-kammer, der stulde hun blive frelst. Saa haver hun om anden Dagen beredt sig dertil og gaaet til fornævnte Bæls, som var tre Mil fra hendes Gaard og endog der agede mange godt Folt hos hende, er hun dog gaaet slet frem hos dennem og da fulgte den onde Mand hende, saa hun kunde steds se ham lade paa Vejen og hoppers over Hjørder og Vælle. Item (ligeledes) paa den anden Side haver hun set en Engel følges med sig paa Veien.

Der hun er kommet ind i dette Kammer, haver den onde Mand disputeret mundtligt med hende, saa mange godt Folt herte derpaa, som stode udenfor Døren og forundrede de dennem storlig derpaa. Saa haver Gudalmægtigste hjulpet hende, at den onde Mand haver intet været hos hende siden, men hun er om Dagen dragen derfra og bleven smut, sund og tilpas. Item den Aften, hun havde i sin Haand, der hun gik til Bæls, haver hun lagt i Kammeret og ladet den der liggendes blive.“

Reiseberetning fra den Aarhus-Stepretter 1686. Højs jeg haver bestift baade paa Hugaard, i Ebeltoft og i Aarhus med de Fanger, jeg haver haft under Hænder, da noget før Paafls sidsteleder haver kongl. Majestæts Ridsfoged Hans Jacobsen i Ebeltoft mig tilkrevet, at jeg vilde rejse til hennem, som jeg og gjorde og der pinte en fangen Kvinde, som var bestyldt for Trolddom og siden i Fængslet både og det tvede Gange med to Venstruer og en paa Fingeren og intet mere eller anderledes og dog betændte hun samme tvede Gange intet mere siden frivillig for Ketten paa Raadstuen haver gaaet til Beskjendelse. Efter Paaflsdag stiftede Velbaarne Jørgen Arenfeldt mig Bud, at jeg vilde komme til hennem, som jeg og gjorde og da bestilte jeg ganske intet hos hennem enten at pine eller forhøre Gye Kottes, mens en Mand kaldet Peder Kjør, som de tog fat samme Dag, hennem lastede jeg paa Vandet og da spømmede han som en Gaas og ingen flere haver jeg spømmet for Velbaarne Jørgen Arenfeldt. Imellem Havren og Bvgfæden rejste jeg efter Jørgen Arenfeldts Begjæring til hennem og brændte Gye Kottes og samme Dag pinte jeg Blommens Moder og Peder Kjør og den anden Dag ligesaa, dog de slet intet befjendte. Og stede det efter Hjemtingsdommen. Ongefær tre Uger efter stiftede Vels. Jørgen Arenfeldt mig atter Bud, at jeg vilde komme til hennem, som jeg og gjorde og da brændte jeg Blommens Moder og intet videre haver jeg forrettet for Vels. Jørgen Arenfeldt undtagen nogle April-Rejser, jeg haver efter hans Begjæring rejst mig til Stade. Dg min Umage ikke en Gang haver bestilt. Her ubi Aarhus haver jeg efter Ørigeds Begjæring spømmet tre Kvinder, som for Trolddom var bestyldte og de spømmede ret vel paa

Vandet. Dg ei videre haver jeg beret ved forrettet.

Uf en Helseproces fra 1586. Udskrift af Aarhus Tingbog. For Ketten stod Karen Madsdatter, der var anklaget for at have forgjort fal. Jens Laurigen. Bvgfogden tilspurgte hende „hvoreledes og paa hvad Maade hun havde forgjort hennem?“ De havde gjort Kors over hans Hoved; der var 3 med hende, og de var alle som brogede „Katte Toi“ og det lyftedes hende som de tog ved Kintlen og kom saa ind til ham, ligesom de andre, „som et Vind ad Døren,“ da han laa i Sengen. I det sidste Forhør blev hun tilspurgt, hvoreledes de kom i Katte-Lignelse, da svarede hun: „hun smurte sig med Tjære af en bød Akt.“ Hoor de sit den Tjære fra? „Handen gjorde det og de blev til Katte og smurte hende og de andre i Ansigtet, saa de blev grimede alle sammen, og saa var de Katte.“ Bvgfogden: „Hvad de gjorde i saa Gestalt?“ „De snakkede og bad for ham og gjorde, at han stulde dø snap.“ Bvgfogden: „Om de havde et Voks-barn?“ „Ja, Karen Nielsdatter havde et Voks-barn og de fatte Ud i den ene Taa, at den stulde brænde i 3 Mænds Vold, for de vilde gjøre hennem længe i Pinen,“ saa stulde de det ud „og git schacht ud“ og de var tre eller fire brogede Katte. Bvgfogden: „Om hun havde en Dreng af Handen?“ Dette benegtede hun først, men paa ny Tilspørgsel sagde hun, at Handen havde siget hende en Dreng, som hed Pisser. Bvgfogden: „Hvoreledes hun var kommet i Tjeneste med Handen?“ „En Kone i Hadsten, Ane Rasmusbatter bragte hende dertil, da de var samlede i Haar, hvor Handen kom til dem i en tandt Brand, og spurgte om hun vilde lære „den Kunst“, hvortil hun svarede ja; saa forspør hun Daab og Christendom, og da var hun 17—18 Aar al. Kan man undres over, at hun efter alle disse Misgjæringer blev dømt til, levende at kastes paa Ilden og opbrændes, og hendes Hoved Lod at være forbrudt.“

En sølsom Gæstefærd. Zatarias Nielsen. (Sluttet.)

Da jeg atter stod i Dagligstuen hos dem, saa Konen op mod Gistsloftet: „Det er saamænd næsten ligesom i en Kirke. Men hvor har J Mællen?“ Jeg kastede godt, at de gamle Bondetoner havde deres Mark staaende i store Sibetter paa Hylber langs Lofthjælkerne. „Mællen?“ gentog jeg. „Vi har ingen Mæll, saadan; vi sælger den til Andels-Mejeriet.“ „Sælger J Mællen?“ udbroød hun og hævede Armen. „Ja, vi har det dobbelte ud af den ved at sælge den.“ Hun vendte sig atter mod Manden: „Hvad var det, han kaldte det? Andels-Mejeriet?“

Jeg maatte nu frem med et lille Foredrag om vore Mejerier, om Smørproduktion, Udførsel o. s. v.; men de forstod mig ikke, Ord som „Dampmaskine“, „Centrifuge“ og „Lopnotering“ var som tomme Lyd i Luften for dem. „Du snapper saa underligt!“ antede Konen. „Bønderne snakkede slet ikke saadan i vore Tid.“ De to gode gamle Venner git staaende og holdt hinanden i Haanden. Manden git med en egen indadvendt Fryd og nød en eller anden glad Tanke.

Endelig vendte han sig paany imod mig: „Du er lige saa fri og selvstændig en Mand som Herremanden, siger du.“ „Ja, det er jeg. Vi sidder sammen i Sogneraadet, og der har jeg indogfaa lidt mere at sige end han, for jeg er for Tiden Formand, og han er kun almindeligt Medlem.“ Morten vendte sig mod sin Hustru med et saadant Overmaal af Fryd, at han ikke evnede at sige noget. Vel forstod han ikke, hvad Ordet „Sogneraad“ betegnede, men han forstod, at hans Barnebarnsbarn sad paa en Plads i Sognet, hvor han kunde se højt.

Konen bad, om hun maatte kigge ud i „Stegeriset“. Derude forbarsedes hun ved at se det store, smukke Korfur med det blanke Messingtræverk. „Nej dog!“ udbroød hun. „Jeg

maatte staa i en mørk, jødet Storken ved et Høsteb af Ler og hange Orben i en stor Jern-Træben.“

Hun spurgte om Bagerovnen, „Kølen“ o. s. v., og jeg maatte nu forsikre hende, hvordan vi sit Brød og Vi i vore Dage. Ja, det var ingen Sag at være Kone i en Bondegård nu om Stunder, mente hun. — Om vi heller ikke brød og stættede og lættede? — Nej, vi købte næsten alle vor Klæder i Købstaden.

„Dog, dog!“ Efter at vi havde kigget ned i Kølbereren, førte jeg mine to Gæster omkring i Høvestuen, Gæstestammer og Storkfuen. Uafbrudt lød Konens forbausede: „Nej, dog!“ I Storkfuen spjendte det formelig for hende. Det hvide Bræddeguld, de malede Vægge, de lange, hvide Gardiner, de sønne Røddetræs Møbler og den store Olystrone med de blanke Prismær, der blinkede med smaa fine Farveglimt i det gule Lys udefra, vakte hendes Undren i højeste Mon og bragte hende til Gang paa Gang at fortælle om sin Overfølelse med Pergulbet, det lave Bjælkeløst, som Karlene stødte Hovederne imod ved Gilderne, de hvide Kalkvægge, de store Kister og Stabe. . . .

Endelig førte jeg dem ind i mit eget Værelse, hvor de straks sit Øje paa min Bogreol med alle mine Vandskriftsfigurer, Lovsamlinger og æstetiske Bøger. Manden stod hjælpeløst. Om jeg ogsaa „kunde“ alle de mange Bøger? Han havde kun haft tre: „Olger Danstæs Kærlighed“, „Reinichte Vos“ og „Grifselbis“, men dem kunde han.

Da jeg aabnede Stabet under Reolen og viste ham min lille mineralogiske Samling og mine Retorter og Reagensglas, spurgte han, om alle Bønder nu om Stunder havde saadanne nogle Sager. Nej, det havde de ikke, men mange Bønder havde været paa Højskole, nogle to, tre Gange, og afsluttet havde ligesom jeg hagefter gennemgaaet et uddelt Kursus og lært nogen kemi og Jordbundsære o. s. v.

Konen vendte sig mod Manden. „Hvad er det, han fortæller?“ Manden sukkede. Ja saa fortalte jeg dem lidt om vore Højs- og Landhøjskoler og kom derud og gik til at tale om vore Forebudsforeninger, Højskole- og Tyre-foreninger o. m. a. „Kom nu ud og tig ind i Stalden!“ bad jeg dem.

Saadan to Ansigtet de fatte op, da de saa ned ad de to lange Rækker fede Køer! I deres Tid havde Bøndernes Stalde jo frembudt et uhyggeligt Syn: en halv Snæs knoklede Stabninger, der mest maatte nøjes med Halmføder, frsdom gammel Taghalm, og som derfor hen i Vinterens Løb blev saa magre og afkræftede, at der gerne stulde et Par Mand til at rejse dem, naar de havde ligget og sov i Baasene om Natten. „Ja, de giver noget i Spanden,“ sagde jeg lidt stolt.

Hvad jeg fodrede med? Med saa Ord fortalte jeg dem om den nymodens Fodbrugsmaade, om Køer, Okselager og andet Kraftføder. De kunde ikke forstå, at det kunde betale sig at holde Køer, naar de stulde fodres saadan. „Ja, da maa vi love for vore Køer,“ sagde jeg. „Dg saa vore Svin. . . .“

Da jeg viste dem Svineskitten med mine 52 Grife i forskellige Størrelser og fortalte dem om vore Andels-Slagterier, stod de atter og saa uforstående paa mig. Ja, sagde jeg, der er slet store Forandringer; Landbruget maa drives paa en hel anden Maade nu end i gamle Dage for at kunne klare sig. Saadan og saadan maatte vi nu indrette os. — „Se, der har vi saa Røddinger.“

„Der er jo et helt Hus!“ udbroød Morten. „Ja, vi har Gødnings underlag, for at den ikke skal luge og blive udstøvet af Regnen. Det vaade bliver ledet ad Rønder ud i en Afløbsgrønd, hvor det saa pumpes op i en stor Tønde og køres ud paa Marken.“

Her sit jeg Anledning til at fortælle dem et og andet om Nutidens Driftsmaade, om Anvendelse af Kunstgødning, om Rødderfabrik, Mejemaskiner o. s. v. Hvor mange Fuld vi kunde høste nu om Stunder? „Aa en ti, femten, tyve Fuld.“ Det var dog forstrækkeligt, fandt

Morten; han havde aldrig høstet mere end tre fire Fuld.

„Hvad er det for en stor Indretning, der staaer?“ spurgte Morten, da vi kom ud paa Stalletpladsen. „Det er et Damp-Tærstebært. Vi tan tørste en 100 Tdr. om Dagen med saadan et.“

Jeg troede, de to gamle Mennefter havde sunket i Jorden lige for mine Fødder.

Til sidst førte jeg dem ind i Haven og viste dem vore Driobænte, den store Stengrotte, Planterne og Flagstangen. Træerne og Buskene stod som stionede af Udrenen i det rødgule Lys. Jeg hørte en egen klangfuld Sufen i Luften. . . . var det et Styg af Kirkefloften? Konen saa op mod Himlen, som om hun længtes. . . .

Morten stod tavs og grundede med et stort, frydefuldt Smil om Munden. Atter løftede han Hovedet: „Dg du har lige saa meget at sige i Landet som Herremanden?“

„Det vil jeg ikke sige,“ svarede jeg. I korte Træk fortalte jeg ham om vor lovgivende Forsamling, „Ved Lands-hingsbaldene har Herremanden meget mere at sige end jeg; for Landstinget er de stores og riges Ting; men ved Føltingsbaldene vejer en Bønder og en Arbejdsmands Stemme lige saa meget som en Herremand, og vi har mange Bønder i Følkestinget, og saa afsluttelige i Landsstinget, saa vi Bønder og Smaafolk er nu om Stunder lige saa godt som de store og riges med at lave Landets Love.“

„Det er forbausende!“ udbroød Morten. „Ja, det er gaaet fremad for Bondestanden i dette Hundrebaar.“ Jeg maatte tilstaa, at der endnu var meget i Bøndernes Liv, som var froget og galt. Ejnl og Daarlighed er der nok af alle Egn i Verden, men i det hele og holdt havde Bondestanden taget sig godt op og kunde fuldt vel holde sin Plads i Samfundet ved Siden af Herremanden, Embedsstanden og Købstadborgerne.

„Det er forbausende!“ gentog Morten.

„Dg alt det kan vi først og fremmest lalle vor fri Forsatning for.“ Med saa Ord fortalte jeg ham om Grundloven, Frihedsloven, Rindunderloven, Frihedsloven, Rindunderloven, der havde stabi Vilskaar for en brat Udførelse af alle dygtige Kræfter i Føllt. „Det er ikke til at forstaa,“ sagde Morten.

Uvilkaarlig kom jeg til at hufte paa Carl Plouvs Vers om Bondens Foredreffe i gamle Dage: „Der kom en Tid, hvor Fjogdens Rist hans Ryg i Furer pløjed; da Sult og Rød sad ved hans Dist, og Trællesind han højed, da han sled Dagen hen i Vegt, og Sløvhed letted Agetis Vægt. . . .“

Men jeg vilde ikke minde min gamle Oldefader om Pisten; i Stedet for dette Vers gentog jeg nogle Vers af det sidste Vers af Sangen: „Den danske Bonde sidder nu i Føllets Raad med Vre; med Stulder stert og trofast Hu han stal vor Frihed bære!“

Morten vendte sig mod sin Hustru: „Den Lov stal vi hufte at talle vor Herre for.“ Saa drejede hun sig atter om imod mig: „J glemmer vel ikke Vorherre for alt dette ny?“ „Nej, vi holder paa vore Kirker og paa Vorherres Ord; vi have i Aften funget: „Guds Ord, det er vort Arve-gøds.“

Som ægte gammeldagsBonde stod Morten rolig og ubevægelig, men jeg fandt se, der var noget, der git i Bølgegang i hans Bryst. Et Par store, klare Taarer lyfte i hans Øjne, da han udbroød: „Saa er der dog blevet noget af det gamle tilbage i Gaarden. Det er godt Arvegøds, det. Lad din Søn saa det efter dig!“

„Det stal han!“ lovede jeg. Jeg vilde række ham min Haand, men blev i det samme overfaldet af en underlig Svimmelhed. „Hvad var det. . . ?“ Jeg saa noget hødt slagre som viftende Flør for mine Øjne og mærkede en sølsom Bevægelse i Luften. Træerne svajede og gnyngede, atter justet det med dømpede Toner i Luften; jeg var saa overvældet af alt, hvad jeg hørte og saa, at jeg var nær ved at segne om.

Da jeg kom til mig selv igen, var de to hvide Stiktelser forspundne.

Jeg stod en Stund og holdt paa mit Hjerte og saa mig omkring. I det samme galede et Par Hænder inde i Hønshestet.

Kangfomt, staaende, helt ubevægelig til Møde git jeg ind i Stuen og fatte mig paa min Plads i Sofaen. Jeg var saa træt, saa træt, mit Hoved sank ned paa Brystet, og det var, som et Slør lættede sig over alle mine Tanker. „Nu falder jeg i Søvn,“ siger jeg til mig selv. Saa vidste jeg ikke mere af mig selv at sige.

Paa en Gang mærker jeg, at nogen staaer og river i mig. Jeg staaer Vignene op og ser en hvid Stikkelse staa for mig.

„Hoor er Morten. . . ?“ spørger jeg. Jeg troede i første Øjeblik, det var min Oldemoder, der var kommen tilbage. „Naa, er det dig,“ siger jeg, da jeg ser, hvem det er.

„Meneste dog!“ siger hun — hun var lige saa hvid i sit Ansigt som et Lig — „derjom ikke jeg var saa angst, saa angst! Jeg vaagner og ser, at Kloften er 4, og du er ikke i Sengen og har ikke været der.“ „Aa, Karen Vene,“ siger jeg, „jeg har oplevet noget i denne Nat, som jeg aldrig kan glemme.“

„Hvordan er det dog? fat med dig. . . er du syg?“ „Nej, vist ikke, men det er saa ubegribeligt, saa rent ufatteligt. . . .“ Jeg maatte træffe Vejret langt et Par Gange og summe mig lidt.

„Men hvad er det dog, hvad er det?“ spørger hun. „Det er, at mine Oldeforældre har været her i Nat. . . . ja, du gifter; men det er Sandhed, jeg har været rundt i Gaarden med dem. . . . jeg er lige kommet ind.“

„Men Jakob dog!“ siger hun se, hvor hun viderede under Kattene og Kloften. „Kom nu og gaa i Seng og se at komme rigtig til dig selv.“ Jeg streg mig over Øjnene. „Ja, lad mig komme i Seng.“

Det var mig ikke muligt at falde i Søvn, det mlysbrede med Foredreffer i min Hjerne, jeg saa endnu de to hvide Stiktelser for mine Øjne, saa deres lange Klæbninger svinge ud som hvide Taageflige i Luften.

Endelig faldt jeg da til Ro, men blev i Drømme ved at hufte med det Rette. Da det tog til at lysne, kom Karen Vene og kyskede mig og ønskede mig glædeligt Nutaar.

„Hvordan var det dog med dig i Nat?“ spørger hun. „Ja, hvordan var det?“ siger jeg og rejser mig op i Sengen. „Jeg bliver aldrig i Verden klar over det. For det er endnu i dette Øjeblik for mig, som de to gamle har været hos mig i Nat.“

„Har du ondt i Hovedet?“ spørger hun. „Nej, slet ikke. Du tror vist, jeg snapper vildt.“ „Du ser saa underligt paa mig.“

„Jeg er fuldkommen rart; men det, jeg har oplevet i denne Nat. . . . du kan aldrig tro, hvor det var underligt!“ Hun frys mit Haar. „Lag dig lidt tilbage igen.“ Men jeg blev siddende oprejst.

„Det er ikke alene det med de to gamle,“ siger jeg, „det er saa meget andet; jeg har set ud over hundrede Aars Bondehistorie, saa levende, jeg

Shu
Eygdomme foratfaget af Mæslinger.
Dr. Miles' Restorative Tonic og Nervine helbrede efter en- og tredive Aar.

„Jeg var en fuldstændig sund ung Mand indtil Februar 1885, da mit Regimeret var i Camp Hancock og jeg blev taget af Mæslinger. . . .“

har aldrig før tænkt rigtig over, hvilket mægtigt Opbygn, Bondestanden har taget, jeg er saa opfyldt af. . . . jeg ved ikke hvad, jeg synes, jeg kunde lægge mig paa mine Knae og sige: „Gud Fader ste Lov og Tak for alt!“ Jeg tog hendes Haand. „Hvor det stal blive velsignet for os at komme i Kirke i Dag!“

Karen Vene, der nu forstod, at jeg var ved min fulde Samling, tog vor lille Dreng op af hans Seng og tom hen til mig med ham.

Jeg flog Armene om hans lille varme Krop og knugede ham ind til mig: „Du stal faa et godt Arvegøds af din Far og Mo.“

THE DORFORD'S BLACK-DRAUGHT THE GREAT FAMILY MEDICINE
Theford's Black-Draught har inbesparat doktorsråkninger for over 60 Aar. For vanlige familiækomor, skovm forstoppning, dålig matsættning, svar forkylling, mækkomor, frosserbrutninger og feber, gall-sjuka, hufvudværk og andra liknande åkomor, är ingen annan medicin nödvändig. Den stärker och regular levern, hjälper matsættningen, stimulerer njurarnes funktioner, rensar blodet och rengör inelivorna från skadliga hösämningar. Den botar leverkræmmer, dålig matsættning, smällesår, gall-sjuka, hämorrhoider, svar förkylling och hufvudværk. Alla apotekare ha Theford's Black-Draught i 25-cent flaskor eller i Mannuættorlek för 50 cent. Mottag aldrig någon substitutt. Vårdhåll att fa den originala, som tillverkas af Chattanooga Medicine Company.

Pianoer og Orgler.
Run gib mig Vælsning til at give plussinger og andre betriker og Vælsningsinstruere, som man stal finde, at ingen har bedre Vælsninger at tilbyde. Dags naar De skriver haand De ønsker, Piano eller Orgel. Carl Nauhaand, Minneapolis Music Company, 606 Nicollet Avenue, Minneapolis, Minn.

DON'T BE FOOLED!
Take the genuine, original ROCKY MOUNTAIN TEA Made only by Madison Medicine Co., Madison, Wis. It keeps you well. Our trade mark cut on each package. Price, 50 cents. Never buy in bulk. Accept no substitutes. 1008 33rd Street, New York.

DÖVDE OG ÖRESUSNING.
Ein Methode kan bruges i Hjemmet og naar De ønsker Des Tilfælde skal jeg undersoge saalind, og sige min oprigtige Mening. MÖRCKS ÖREKLINIK, 135 W. 123 Str. - NEW YORK.

FRU OLSENS VÆRDFULDE SALVE.
Brugsanvisning. Smør lidt paa en in nedlag og læg paa Klæret. Sælges hos FRU OLSEN, 97 W. 20. St. E 37th Ave. N. J. PRIS 25c.

PATENTS
60 YEARS' EXPERIENCE
Anyone sending a sketch and description may quickly ascertain our opinion free whether an invention is probably patentable. Our notices strictly confidential. Handbooks on Patents sent free (without charge) for sending patent applications through Mann & Co. receive special notice, without charge, in the Scientific American.
A handomely illustrated weekly. Largest circulation of any scientific journal. Terms, \$3 a year; four months, \$1. Sold by all newsdealers. MUNN & Co., 361 Broadway, New York. Branch Office, 25 F St., Washington, D. C.